

Izhaja

vsak petek z datumom prihodnjega dneva.

Dopisi naj se frankujejo in pošiljajo uredništvu lista „Mira“ v Celovec, Pavličeva ulica št. 7.

Osební pogovor od 10. do 11. ure predpoldne in od 3. do 4. ure popoldne.

Rokopisi naj se samo po eni strani lista napišejo, druga stran naj bo prazna.

Rokopisi se ne vračajo.

Dopisom je treba za odgovor priložiti poštno znamko.

MIR

Velja

za celo leto 4 krone.

Denar naj se pošilja točno pod napisom:

Upravništvu lista „Mira“ v Celovcu,

Vetrinjsko obmestje št. 26.

Naročnina naj se plačuje naprej.

Za inserate se plačuje po 20 vin. od garmond-vrste vsakekrat.

Glasiło koroških Slovencev

Leto XXXII.

Celovec, 27. velikega srpana 1913.

Št. 34 a.

Slovensko-hrvatski katoliški shod v Ljubljani.

Kaj smo Slovenci? Kaj zmoremo? Na to vprašanje je odgovoril IV. katoliški shod ob veličastnem sprevedu v nedeljo, ki se ga je udeležilo do 20.000 ljudi. Tako veličastnega prizora na slovenski zemlji še nismo videli. Splošna sodba je bila, da je bila nedeljska manifestacija katoliškega shoda po številu sicer mnogo manjša nego na zadnjem evharističnem kongresu na Dunaju, zato pa nič manj veličastna. Na tisoče in tisoče organiziranih Slovencev in Slovenk, bratov Hrvatov, Čehov in Poljakov je stopalo po ulicah bele Ljubljane v slikovitih narodnih nošah, kakor jih nima ves drugi svet; zastava za zastavo se je v sprevedu vrstila, društvo za društvom, na čelu spreveda pa na konjih naši vrli Zilani v slikoviti narodni noši. Z vseh obrazov je bilo brati navdušenje, ki je korak za korakom naraščalo in na Kongresnem trgu priklopelo do viška, da je stoterim in stoterim privabilo solze v oči. Te nepregledne vrste naših Orlov, prekrasnih skupin narodnih noš slovenskih iz vseh slovenskih dežel, navdušeno pozdravljanje občinstva ob straneh po ulicah, z balkonov in oken, morje vihrajočih zastav in lepi okrasiki, vse to je dvigalo naš ponos, samozavest; številne godbe so slovesno razpoloženje še povzdignile.

S kakim navdušenjem je pozdravljala bela Ljubljana koroške Slovence! Videli smo, čutili smo: Nismo pozabljeni! Množica je tisočero skupino koroških Slovencev povsod pozdravljala s takim navdušenjem, da je celo mirni temperament koroški prekipel

v veselju. Menda nobena skupina v celem sprevedu ni občutila toliko srčne gorkote kakor koroška. Hvala ti, bela Ljubljana, pristrčna zahvala! Naše dobro ljudstvo ti tega ne bo pozabilo. Vtila si mu v srce novih moči, podžgala mu pogum in ljubezni žejna srca utešila!

Kako smo se Slovenci iz Korotana čutili v Ljubljani domače! Čutili smo, da smo med svojimi, da korakamo po naših tleh, da smo med svojimi!

Proti Ljubljani in na Brezjah.

S. K. S. Z. za Koroško je zbrala v svojem okrilju okrog 700 ljudi, da s posebnim vlakom pohite na IV. katoliški shod v Ljubljano. Z drugimi vlaki se jih je peljalo okrog 300. Za Koroško pač častna udeležba, kakršne v Ljubljani niso pričakovali! Posebno veselje so imeli naši ljudje, ker so videli v svoji sredi svojega nadpastirja prevzvišenega gospoda kneza in škofa dr. Baltazarja Kaltnerja. Prevzvišeni se je lahko prepričal, da je med našim narodom katoliška zavest, gojena po naših organizacijah, tako globoko ukoreninjena, tako trdna, kakor je ni zlahka v kakem drugem narodu; vsi udeleženci, kolikor je mogoče presoditi, so šli na Brezjah k svetim zakramentom. Prevzvišeni je šel iz Otoč na Brezje s procesijo ves čas peš. Ljubeznivi gospodje očetje frančiškani so nas pred cerkvijo lepo sprejeli; gospod o. gvardijan je pristrčno pozdravil prevzvišenega kneza in škofa in koroške romarje, ki so prvič prišli poklonit se Mate-

ri božji na Brezje v skupnem velikem romanju, želeč vsem iz srca, da si na katoliškem shodu poglobijo in utrdijo katoliško prepričanje. Ob treh zjutraj so se že pričele svete maše; ob tri četrt na 5 je imel pontifikalno sveto mašo prevzvišeni knez in škof. Veseli in srečni so se poslovili naši romarji od Brezij. V Ljubljano smo došli z zamudo tri četrt ure; ker so v Ljubljani na koroške udeležence čakali, se je slavnostni spreved vsled tega zakasnil.

Sprejem v Ljubljani.

Na državnem kolodvoru v Ljubljani je sprejela koroške udeležence posebna deputacija z novomeško godbo. Gospod komercialni svetnik, državni in deželni poslanec in predsednik Kranjske kmetijske družbe Fr. Povše je v vnesenih besedah pozdravil udeležence, zagotavljal jih ljubezni in pomoči bratov na Kranjskem v njihovem težavnem boju za verske in narodne svetinje; pozdravil je prevzvišenega kneza in škofa dr. B. Kaltnerja, se mu zahvalil, da je počastil katoliški shod slovenskega naroda, zagotavljajoč ga med velikim odobravanjem Korošcev, da mu bodo njegove slovenske ovčice za to vedno hvaležne; prepričal se bo, da je vernost našega ljudstva globoka in iskrena. Za tople besede gospoda Povšeta in za lep sprejem se je zahvalil v imenu koroških Slovencev gospod državni in deželni poslanec Franc Grafenauer. Med sviranjem godbe se je pomikala potem koroška skupina v mesto in se na Dunajski cesti pri-

Podlistek.

Duhovni svétnik Andrej Einspieler.

(Nekrolog.)

Nagrobni spomenik je pogostokrat edini sled o bivšem življenju umrlega človeka. Drugače je pri tistih, ki so delovali v širših krogih. Spomin na nje še živi — dasiravno so se položile njih delavne roke k zaslužnemu počitku. To opazujemo predvsem pri moških, ki so bili po svojem poklicu učeniki in vzgojitelji, bodisi v šoli ali v cerkvi. Sem svojih naukov so polagali v rahlo njivo človeškega srca. Tam je kalilo, rastlo in postajalo mogočno drevo. Učenik, ki je drevo gojil, ostane hvaležnim učencem v živem spominu do skrajne njih starosti. Tudi vestnega duhovnika se spominjajo verniki ter pripovedujejo še svojim potomcem o njega neumornem delovanju, kar mu je opetovanokrat na tem svetu edino plačilo za njegov apostolski trud. To velja tudi o možu, katerega življenje danes kratko opisujemo.

Andrej Einspieler se je rodil dne 30. novembra 1849. v Svečah v Rožu, kjer je imel njegov oče Lovrenc Pregeljevo posestvo. Oče se je rodil dne 19. majnika 1813. kot sin Jožefa Einspielerja, brata prvobuditeljevega očeta koroških Slovencev.

Profesor Andrej in duhovni svetnik Andrej Einspieler sta si bila v sorodstvu. Oče Lovrenc je bil jako brihten mož, govoril je spretno tri jezike, imel pri Pregelju prodajalno, tržil z oljem, vinom in kostanjem in se vozil s svojim znanim in zanimivim vo-

zom po kupčiji preko Beljaka in Trbiža do Vidma na Laškem. Imel je šest otrok. Franc mu je postal naslednik v gospodarstvu, Andreja in Janeza je dal izšolati. Janez je postal frančiškan s samostanskim imenom o. Oton in umrl v Gorici decembra 1. 1901.

Andrej je vstopil leta 1862. v celovško gimnazijo, kjer se je odlikoval po svoji marljivosti, ki ga je stala obilno truda. Njegov sošolec je bil blagi profesor Wang, ki je pravil svojim učencem o marljivem svojem sošolcu Einspielerju, stavljal ga jim v zgled in dramil: Perfer et obdura — hic labor tibi proderit olim. (Vztrajaj in delaj, ker ti ta trud koristi enkrat.)

Leta 1870. je postal Einspieler bogoslovec in bil že v tretjem letniku posvečen v mašnika. Kmalu po novi maši, pri kateri mu je pridigoval njegov stric Janez Einspieler, grabštajnski župnik, je šel za šest tednov na Sv. Višarje in v jeseni zadnje leto v bogoslovje. Po dovršenih študijah je kaplanoval nekaj mesecev v nemški Glodnici in dve leti pri svojem stricu v Grabštajnu. Od leta 1876. do 1882. je bil provizor v Št. Petru, odkoder je hodil poučevat krščanski nauk na štirirazredno grabštajnsko šolo. Poučeval je sam v vseh razredih, dokler mu ni odvezel novi grabštajnski župnik in dekan gospod Andrej Wieser dva razreda.

Dne 8. novembra 1882. leta je nastopil svojo prvo župnijo Slovenji Plajberg, kjer je ostal do svoje smrti. Leta 1882. je bila na Koroškem grozovita povodenj. Drava je prestopila svoje obrežje in segala celo čez cesto, ki se vije po Spodnjem Rožu. Le težko so spravili Einspielerjevo opravo v Plajberg. Mnogo ljudi je moralo isti dan ravnati

pot med Podljubeljem in Plajbergom, mnogo ljudi je moralo pomagati, da se je spravila oprava iz Sopotnice v gorati kraj. Tam je odzdaj Einspieler pastiroval z mladeniško navdušenostjo, sooskrboval župnijo v Brodeh in učil krščanski nauk v treh enorazrednicah. Kdor pozna ljubeljski in plajberški planinski okraj, zna ceniti tamošnje dušnopastirsko delo, ki stane duhovnika obilno nenavadnega truda tudi v telesnem oziru. Einspieler je imel vsako nedeljo in vsak praznik dvojno božjo službo, prvo doma, drugo v Brodeh. Sam ves vnet za Boga je oznanjeval božjo besedo s svetim prepričanjem in pridigal vsakokrat celo uro dolgo. Ker se je pripetilo, da so se nekateri Plajberžani soudeleževali nedeljskega opravila tudi v Brodeh, hotel je koristiti vsem in imel povsod različne propovedi. Rad je molil pred sveto mašo glasno križev pot, da bi tako opominjal svoje župljane na največjo milost našega odrešenja. V skrbi za njegovo zdravje mu je knezoškofijstvo svetovalo, naj bi maševal samo vsako drugo nedeljo po dvakrat. On pa je ostal pri svoji prejšnji navadi z razlogom, da se mu smilijo duše. Opravljal je drugo božjo službo v nedeljah v Brodeh, se vračal v Plajberg še teš ob dveh popoldne, tedaj zajutrkoval in imel še doma popoldansko božjo službo. Znan je bil med njegovimi znanci izrek, da služi Einspielerju cerkev v župnišče. Resnično je bival tam več nego v svojem župnišču. Tam je prebil svoje dolge molitvene ure, tam je molil ne le podnevi, marveč tudi ponoči, in sicer vsak večer do enajstih. Zjutraj je že zopet ob 5. uri klečal pred svetim Rešnjim Telesom. (Dalje.)

klopila slavnostnemu sprevedu kot četrta skupina. Posebno pozornost v sprevedu so vzbujali zastopniki Slovencev iz Nemčije, ki so imeli šest krasnih zastav. V Ljubljani so jim priredili prejšnji večer krasen sprejem.

Množica, ki je stala od začetka do kraja, kjer se je slavnostni spreved pomikal, je bila polna navdušenja in je dajala temu navdušenju duška z neprestanim pozdravljanjem in živahnimi živijo-klici; z oken in balkonov so mahali z robcami in sipali cvetje. Posebno burno so pozdravljali Čehe, Poljake, Hrvate in koroške Slovence. Videli smo ljudi iz nižjih stanov, ki so se jim rosile oči in so neprestano klicali: Živili koroški Slovenci!

Po sodbi mestne policije je bilo v Ljubljani samo tujcev 40.000. Hrvatov je bilo poldrugi tisoč. Društvenih zastav smo našli 140. Slovenskih Orlov je v sprevedu korakalo do 2000, telovadilo jih je pa do 1000. Na prostornem Kongresnem trgu se je v najlepšem, naravnost vzornem redu ustavil in postavil spreved na določenih mestih. Sveto mašo je daroval zagrebški nadškof dr. Bauer.

Posvetitev Brezmadežni.

Po sveti maši je prečital sledečo posvetitev slovenskega naroda Brezmadežni ljubljanski knez in škof dr. Jeglič:

Brezmadežna Devica, Mati božja Marija, vsi zbrani posvetimo sebe in svoj rod Tebi, ki pri Bogu vse premoreš. Srčno in zapno Te prosimo, vzemi nas milostno v svoje varstvo in ne dopusti, da bi nas in naš rod premagali sovražniki Tvoji in Tvojega božjega Sina.

Brezmadežna Devica, ki si tako trdno verovala besedam angela Gabriela in si kot Devica rodila Luč, ki razsvetljuje ves svet, pomagaj nam, da ohranimo vero v Boga Očeta, Stvarnika nebes in zemlje, vero v Boga Sina, našega edinega Odrešenika in Učelnika, v Boga Sv. Duha, ki je poslan Cerkev, da jo ohrani v resnici in obrani vsake zmote.

Brezmadežna Devica, Mati Jezusa, začetnika in nevidnega poglavarja svete nezmotljive in edine zveličavne katoliške Cerkve, pomagaj nam, da ostanemo zvesti katoličani, da ne priznamo drugega učitelja in voditelja na potu v večnost kakor to sveto Cerkev, ki nam govori po nasledniku svetega Petra, po rimskem papežu in po naslednikih apostolov, po škofih, združenih s papežem.

Brezmadežna Devica, ki si strla glavo peklenski kači, pomagaj nam, da uideemo njenemu zalezovanju in premagujemo poželenje oči, poželenje mesa in napuh življenja; pomagaj nam, da ostanemo ne le verni, ampak tudi ponižni, nedolžni, čisti, zmerni, trezni, krotki v besedi in dejanju, polni srčne ljubezni do Boga in do bližnjega.

Brezmadežna Devica, ki si kljub najhujšim bridkostim ostala zvesta Bogu in se sedaj v nebeški slavi vekomaj veseliš, pomagaj, da tudi mi ostanemo v veri in v življenju po veri stanoviti do konca in po smrti pridemo iz te solzne doline v pravo domovino, kjer ne bo ne solza, ne bolečin, ne nevarnosti, ampak popolno veselje, ki ga je Bog pripravil njim, ki ga ljubijo. Amen.

Vdanostna izjava sv. očetu.

Nato prebere predsednik pripravljalega odbora dr. Gruden med viharnimi akklamacijami sledečo vdanostno depešo sv. očetu:

Slovenci in Hrvati, zbrani na katoliškem shodu v Ljubljani, nad 20 tisoč mož in mladeničev, da proslavé jubilejni spomin slavne zmage Konstantina Velikega nad poganstvom ter se navdušé za enake boje zoper nove sovražnike Cerkve in krščanstva, izražajo Vaši Svetosti čustva verne vdanosti in ljubezni, proseč Boga, da ohrani še dolgo svoji Cerkev Pija X., nepremagljivega vodnika v bojih zoper zmote naše dobe.

Našemu cesarju.

Nepozabni trenutek v svoji svečanosti je bil, ko je dr. Gruden predlagal vdanostno izjavo Nj. Vel. cesarju:

Njegovemu c. in kr. Apostolskemu Veličanstvu, Ischl. Dvajset tisoč Slovencev in Hrvatov, zvestih podložnikov Vašega Veličanstva, zbranih na katoliškem shodu v Ljubljani, da proslavi spomin prvega kr-

ščanskega vladarja Konstantina, obnavlja ob tem slovesnem trenutku svojemu apostolskemu vladarju prisego neomajne zvestobe in vdanosti, proseč z nebes za njegovo osebo vso srečo in blagoslov.

Živijo-klici so spremljali skoro besedo za besedo, vihar aplavza in radostnega vzklikanja je pretresel trg in odmeval daleč po vsem mestu, godbe so intonirale cesarsko pesem, z gradu so začeli pokati topovi!

Ta prizor se je ponovil, ko se je predlagala depeša

prestolonasledniku:

Njegovi c. in kr. Visokosti, nadvojvodu Franc Ferdinandu, Ischl.

Dvajset tisoč katoličanov slovensko-hrvatskega naroda, ki ga je božja previdnost postavila na južni branik habsburške države, poklanja Vaši cesarski in kraljevi Visokosti čustva neomejenega spoštovanja in vdanosti.

Neizbriso se bo vsakemu udeležencu ta dogodek v svoji mogočnosti vtisnil za celo življenje.

Slovenci smo zapeli nato pesem »Ti, o Marija!« Iz tisoč in tisoč grl je mogočno donela pesem. Množica je pela tudi cesarsko pesem. Čehi so zapeli svojo himno »Kje domov moj«, Hrvati pa »Liepa naša domovina«, v katero so udarili tudi Slovenci. Nato so manifestanti odkorakali na prostorno dvorišče domobranske vojašnice.

Slavnostno zborovanje.

Predsednik pripravljalega odbora gospod dr. Gruden je z lepo ovenčanega odra, na katerem so se zbrali najodličnejši zastopniki Slovencev in drugih narodov, slovesno otvoril IV. slovenski katoliški shod in pozdrvil vse zastopnike narodnosti, Slovence, Hrvate, Poljake in Čehe. Poudarjal je, da se IV. katoliški slovensko-hrvaški shod vrši v dvojnem znamenju, v znamenju zmage svetega križa nad poganstvom in nevero pred 1600 leti in v znamenju preblažene Device Marije, kakor je opisuje sveti Janez v 21. poglavju v »Skrivnem razodevanju«: »In glej, prikazalo se je veliko znamenje na nebu: žena, odeta s solncem, luna pod njenimi nogami in na njeni glavi krona dvajsetih zvezd.« Pozdravni govor so zborovalci spremljali z burnim ploskanjem.

Predlagal je za predsednika na katoliškem shodu gospoda dr. Jankoviča, državnega in deželnega poslanca ter namestnika deželnega glavarja štajerskega in za Hrvate dr. Deželića iz Zagreba. Predlog je bil z velikim navdušenjem sprejet.

Dr. Jankovič se zahvali za zaupano mu čast, ki ne velja toliko njemu kot vedno katoliški Cerkev vdanemu spodnještajerskemu ljudstvu. Za podpredsednike predlaga g. profesorja in državnega in deželnega poslanca Jarca, g. dr. Janko Brejca in dr. Breclja iz Gorice, kar se z navdušenjem sprejme; nadalje pozdravi vse navzoče cerkvene kneze in škofe, posebej še nadškofa koadjutorja dr. Baura, škofa Čibojo, deželnega predsednika kranjskega, gospoda barona Schwarza, grofa Chorinskega, kneza Ladislava Sapieha, kneza Ernesta Windischgrätz, ljube brate Poljake kot zastopnike tistega naroda, ki je stal vedno v prvih vrstah za sveto vero, brate Čehe, pri katerih je katoliška organizacija zadnja leta pognala krepke kali, in brate Hrvate, s katerimi nas veže ista kri, narodno in politično edinstvo.

Pozdravi zastopnikov.

Nadškof dr. Bauer iz Zagreba pozdravlja iz dna srca v imenu hrvatskih škofov. Naše prizadevanje je, da zavlada med nami Jezus Kristus. Bil je že na enem slovenskem katoliškem shodu, a sedanji kaže ta napredek, da je hrvatsko-slovenski. Vabi Slovence na katoliški shod v Zagreb. Prosi pa tudi Čehe in Poljake, da jih obiščejo v Zagrebu kakor v Ljubljani.

Deželni predsednik

ekscelenca baron Schwarz pozdravi shod, seveda v slovenskem jeziku, sledeče:

»Visokočislani zborovalci!

Iskreno se zahvalim za prijazne besede, s katerimi se me je spomnil gospod predsednik in obenem katoliški shod najpristranejši pozdravim.

Prihiteli ste na shod, ki se vrši v znamenju spomina na Konstantinov edikt, da

bi dali duška svojemu globokočutnemu verskemu prepričanju, da bi svojo, od očetov podedovano katoliško vero, očitno pokazali ter dobili novih nagibov na vneto izvrševanje verskega mišljenja.

Z vero se pa najtesneje družijo in v nji temelji dinastično in patriotično čustvovanje. Zato je sedanji katoliški shod obenem sijajno dokumentiranje vaše najglobokejše vdanosti in vaše iskrene ljubezni do našega najmilostljivejšega vladarja ter impozantna manifestacija nespremenljive pokorščine do cesarja in neomejene zvestobe do skupne domovine.

Naj bi vsi udeleženci katoliškega shoda, ko se vrnejo na kraje svojega vsakdanjega delovanja, v svojih srcih čutili, da se je vsled tukajšnjih zborovanj še bolj poglobilo njih versko prepričanje in še bolj utrdila njih zvestoba do našega Zveličarja ter njegove svete Cerkve. Ponesli boste tudi s seboj zavest, da so vaša vkoreninjena čustva zvestobe in vdanosti do dedne vladarske hiše in ljubezen do častitljive habsburške monarhije v vaših srcih vedno neomahljiva.

V tem zmislu katoliški shod še enkrat srčno pozdravim ter želim vsem njegovim posvetovanjem najobilnejšega božjega blagoslova in najboljših uspehov.

Navdušenje, s katerim je množica sprejela pomembno izjavo kranjskega deželnega predsednika, je bilo velikansko.

Pozdrav deželnega glavarja.

Deželni glavar kranjski dr. Šusteršič, od množice viharno pozdravljen, je pozdravljaj:

V ponos in radost si štejem, da ta veličastni slovensko-hrvatski shod v imenu dežele Kranjske pozdravim. Današnja slavnost je slavnost zvestobe do Boga, do našega Zveličarja, do svete Cerkve, praznik zvestobe do Brezmadežne, ki se imenuje najsvetejša Devica, pa tudi zvestobe do presvitlega vladarja in njegove prejasne hiše. (Viharen aplavz.) Ta zvestoba ni trenutno čustvovanje, ona je trdna in neomahljiva, ker je usidrana v naši veri! Mi danes kličemo cesarju: Cesar in kralj! Glej s svojega visokega prestola danes tu sem, na svoj zvesti slovenski in hrvatski narod in vedi, da zvestejšega naroda nimaš v celi državi! (Burno pritrdjevanje.) Naj pljuska okoli njega sovražno valovje, razbije se ob skali naše zvestobe! Naša vera ni megleno čustvovanje, je konkretna, mi poslušamo Cerkev in samo njo, vse njene nauke od zibelke pa do groba. Nobeden naj ne misli, da bi kdaj kdo mogel ta zaklad izvrti iz naših src. (Gromovito pritrdjevanje.) Še pozni rodovi bodo govorili o tem shodu v beli Ljubljani! Kličem vam v imenu kranjske dežele z dna kranjskega srca: Hvaljen bodi Jezus Kristus! (Viharno odobravanje.)

Poljak ekscelenca knez Sapieha je, prisrčno pozdravljen, pozdravil v imenu Poljakov in slavil katoliško slovansko vzajemnost. Deželni poslanec Navratil pravi, da si šteje v veliko čast, da more na tako velikanskem shodu v imenu Čehov pozdraviti katoliške Slovence; češkoslovanska vzajemnost se je pričela pri Ciril-Methodovih slavnostih na Velehradu v sesterski Moravi, tukaj se nadaljuje. Živio!

Pozdrav od sv. očeta.

Knez in škof ljubljanski dr. Jeglič prinaša pozdrave iz samega Rima, in sicer naravnost od sv. očeta ter njegov blagoslov. Poročal je sv. očetu o katoliškem shodu združenih Slovencev in Hrvatov. Sv. očetu je bilo drago slišati, da se pripravlja četrti katoliški shod slovenski, zlasti še, ker je slišal, da je namen shoda ta, uravnati javno življenje po načelih vere in po navodilih svete stolice. Sveti oče iz gorečega srca pošilja zborovalcem svoj blagoslov. Prevzvišeni podeli nato zbrani množici papežev blagoslov.

Telovadba Orlov.

Popoldne so telovadili na dvorišču domobranske vojašnice. Množica 30.000 ljudi je z veliko pozornostjo sledila krasno uspehim skupnim prostim vajam vseh slovenskih Orlovih društev in jih spremljala z burnim ploskanjem. Slovenskih telovadcev je bilo okrog 1000. Pri posameznih vajah so se posebno izkazali češki Orli. Med nepopisnim aplavzom so odkorakali s telovad-

nega pozorišča. Nastopile so tudi češke Orlice in slovenski in dekliski Orlovski naraščaj. Smemo reči: Orli so pri tem svojem prvem skupnem nastopu prodrli in smejo stopati v vrste velikih svetovnih telovadnih organizacij.

Odhod koroških Slovencev.

Koroški Slovenci na katoliškem shodu so bili polni navdušenja. Našli so v Ljubljani toliko ljubezni, kakor bi je ne bili pričakovali; videli so slavnosti, kakor se jim prej ne bi bilo sanjalo. Pred odhodom so se zbrali deloma v prenapolnjenih prostorih hotela »Union«, deloma v drugih hotelih. V hotelu Štrukelj so prepevali boroveljski pevci in vzbujali med navzočim občinstvom, ki je njihovemu krasnemu petju navdušeno ploskalo, posebno pozornost. V Svetni vasi na postaji so pri vožnji v Ljubljano zapeli knezu in škofu lep pozdrav.

Vsi navdušeni so se vrnili koroški udeležniki ponoči ob tri četrt na eno s skupnim vlakom proti Koroški.

I. slavnostno zborovanje.

Ponedeljek ob petih popoldne se je vršilo v veliki dvorani v »Unionu« prvo slavnostno zborovanje. Dvorana je bila nabito polna. Došle cerkvene dostojanstvenike je občinstvo živahno pozdravilo. Navzoči so bili nadškof koadjutor dr. Bauer (Zagreb), knez in škof dr. Karlin (Trst), knez in škof dr. Jeglič, knez in škof dr. Mahnič (Krk), pomožni škof dr. Šarić (Sarajevo), škof Marčelić (Dubrovnik), škof Gjiivoje iz Spljeta in nadškof dr. Sedej (Gorica). Kot vladni zastopnik je bil navzoč grof Chorinski.

Dr. Jankovič otvori shod, pozdravi cerkvene dostojanstvenike, deželnega glavarja dr. Susteršiča, zastopnika viteškega poljskega naroda ekscelenco Sapieha i. dr. in prebere od mnogobronih brzojavk sledeči:

Brzojavka cesarja:

Nj. cesarsko in apostolsko kraljevsko Veličanstvo so premilostno blagovolili ob priliki katoliškega shoda v Ljubljani v proslavo jubileja prvega krščanskega cesarja Konstantina Velikega zbranih Slovencev in Hrvatov izražena lojalna čutila hvaležno vzeti na znanje.

Ischl, dne 24. avgusta 1913.

Baron Schieffl.

Trikratni živijo-klici sivemu vladarju so bili hvaležni odgovor zvestega naroda na te cesarske besede.

Z ravno tako veselo hvaležnostjo je bila sprejeta brzojavka prestolonaslednika:

Brzojavka prestolonaslednika nadvojvode Franc Ferdinanda:

Vaši knezoškofijski milosti in vsem udeležencem katoliškega shoda v Ljubljani se iz vsega srca zahvaljujem za v tako toplih besedah izraženo poklonitev. Naj Vam bo dano v teh dneh dobiti obilo tolažbe in sile, da kot zvesti sinovi Cerkve in domovine izvršujete Vašo vzvišeno poslanstvo.

Grad Blühnbach.

Nadvojvoda Franc Ferdinand.

Sijajen govor dr. Brejca.

Prevzvišeni vladike hrvatski in slovenski! Slavni zbor!

Karakteristični znak letošnjega katoliškega shoda je navzočnost hrvatskih škofov na čelu stotin vernega hrvatskega naroda. V znamenju hrvatsko-slovenskega edinstva zborujemo, krvnega in duhovnega edinstva. V znamenju križa so se zopet našli tovariši iz davnih časov! Zbrali smo se, da obnovimo staro zavezo, da si znova prisežemo vojno zvestobo, da se zopet med seboj navdušimo za ideale, za koje so se naši hrvatski in slovenski dedje in pradedje tolikrat skupaj borili, skupaj umirali, skupaj zmagovali — za krst častni in svobodo zlato!

Hrvatje in Slovenci v boju za krst častni in svobodo zlato.

Ta boj za svobodo in blagor mile domovine besni danes huje nego kdaj poprej; spremenile so se sicer oblike boja in sovražnik je drugi, toda svoboda ter obstoj naroda je danes v večji nevarnosti kakor za časa turških pohodov. (Klici: Res je!) Trpini smo Slovenci in Hrvatji, preganjani in tepta-

ni; zato sklenimo tem trdnjše svoje vrste in ne obupajmo. (Odobranje.) Verujmo marveč v božjo previdnost, da po skupnem trpljenju pošlje tudi nam dan skupne zmage, skupnega vstajenja kot plačilo za nemajno zvestobo do Onega, ki edini določuje usodo narodov, kot nagrado za nevenljive zasluge, ki si jih je narod hrvatsko-slovenski stekel v stoletnih bojih za obrambo katoliške vere in krščanske kulture. (Živahno odobranje.) Prosimo pravičnega Boga, ki je vsemogočen in ki hudo kaznuje, a dobro plačuje, da ga ne pusti utoniti v morju onih, ki se imajo za udobnosti mirnega kulturnega razvoja in svoje današnje moči baš krvavim žrtvam našega naroda največ zahvaliti, da se marveč usmili našega naroda in ga otme pogube in suženjstva! (Viharno odobranje.) Mi pa si obljubimo danes na tem prvem jugoslovanskem katoliškem shodu, da si ne ostanemo samo zvesti tovariši v bojih in nesrečah, ampak da hočemo skrbno čuvati in varovati, da kar je trpljenje združilo, da sreča tega ne razdruži! (Ponovno odobranje.)

Sveti križ — porok zmage.

Porok našega upanja pa nam je sveti križ, čigar zmago v letošnjem Konstantinovem jubilejnim letu praznuje vesoljno krščanstvo. 1600 let je uprav letos, odkar je državna rimska oblast, potem ko je bila prelila morje mučniške krvi, javno priznala zmago križa nad poganstvom, ko je cesar Konstantin v slovitem milanskem dekretu kristjanom popolno versko svobodo podelil in zaukazal, da se jim njihova svetišča in zbirališča in karkoli jim je bila država uropala, zopet vrne in povrne tudi krščanski Cerkvi, kar je bilo cerkvenega premoženja.

Tako je Konstantin na slovesen način poklical krščanstvo iz katakomb potem, ko je bil z odločilno pomočjo svoje šeste, krščanske legije v ljuti bitki na uprav čudežen način premagal štirikrat močnejšo armado svojega sovražnika, brutalnega preganjalca kristjanov, cesarja Maksencija.

To je bilo 28. oktobra leta 312! Čudovit datum! Ali se niso ravno zadnje dni meseca oktobra lanskega leta, torej točno na dan 1600 let po oni prvi zmagi krščanskega orožja, bili oni strahoviti boji na Balkanu, ki kljub vsem poznejšim žalostnim dogodkom vendarle pomenjajo sijajno zmago križa nad polumescom? (Odobranje.) Tako jugoslovanstvo na prav poseben, odličen način slavi Konstantinov jubilej!

Z milanskim dekretom je nastopilo krščanstvo svojo zmagoslavje pot v svet, ki ga je — vedno boreč se in vedno zmagujoč — s svojim duhom prekvasilo in čisto preobrazilo. Konstantinov jubilej je jubilej zmage krščanskega svetovnega naziranja, jubilej pričetka kulture, ki jo s ponosom imenujemo krščansko, jubilej vseh onih človečanskih pravic (Klici: Res je!), ki jih tako rad, pa čisto po krivici liberalizem razglašala kot svojo pridobitev. (Odobranje.) Milanski dekret je položil temeljni kamen za vso našo družabno in socialno stavbo.

Cerkve osvoboditeljica narodov.

Znano geslo francoske revolucije: Liberté, égalité, fraternité! prostost, enakost, bratstvo! se blišči na pročelju francoskih cerkvá. Po pravici. Kajti pristno krščansko načelo je to, ako se ga prav razume. (Odobranje.) Zato tudi spada na cerkvena vrata. Prostost, enakost in bratstvo je samo v cerkvi doma; ni iznašla šele revolucija tega gesla, ona si ga je le od krščanstva izposodila, ga oskrunila in s krvjo umazala ter ga končno celo kot bojni klic zoper krščanstvo samo zlorabila in ga po svojih legitimnih dedičih še danes zlorablja. (Viharno odobranje.)

Tako se ima današnja človeška družba za vse, kar ima pravih idealnih blagrov, zahvaliti edinole krščanstvu. (Ploskanje.) Toda svet je pozabljiv, nevaležen in površen. Materialistična filozofija, kolosalni napredek tehničnih ved, epohalne iznajdbe na polju elektrike itd. so precejšnjemu delu današnjega človeštva pojme zmedle, ga omamile in zaslepile, da misli, da se je krščanstvo že preživelo, da je svojo kulturno misijo že končalo, da se ga lahko vrže med staro šaro pa milostno prepusti samo še otrokom in starim ženicam. Vseposvods vstajajo častilci in poveljčevalci luči iz za-

pada, ki bi tudi z nami v katoliški Avstriji že radi po portugalsko govorili (Klici: dr. Angerer) in radikalni ferrerovski »Freisinn« že celo drzno vpije: »Nazaj v katakomba!« Toda motijo se, ki mislijo, da je Cerkve premagati mogoče, ki po momentanih krajevnih neuspehih sodijo moč duha krščanstva. Svobodomiselná drevesa ne bodo zrasla v nebesa. (Viharno odobranje.) Za to nam jamči ustanovitelj Cerkve sam, ki je zagotovil, da skale Petrove vrata peklena ne bodo premagala, za to jamči vsa dvatisočletna zgodovina krščanstva, ki je ena sama nepretrgana veriga bojev in zmag svetega križa. Tudi časi trenutnega ponižanja so vmes. Toda ponižanju je vselej sledilo tem veličastnejše vstajenja in mnogoteri onih, ki so ošabno in samozavestno napovedovali konec krščanstvu, so ob svojem lastnem koncu hrepeneče prosili pomoči in tolažbe njegove.

Le praktično krščanstvo zmaguje.

Tako je krščanstvo zmagovalo, tako zmaguje danes, tako bo zmagovalo do konca dni z životvorno silo svojih zveličavnih načel, s svojim delom, z dejanji, s trpljenjem. Kajti le praktično krščanstvo zmaguje! (Odobranje.) Kdor krščanskih načel dejansko ne izvršuje, je katolik le na videz (viharno odobranje), četudi bi svoje krščanstvo vedno na jeziku nosil, in če bi še tako patetično o njem deklamiral. (Ponovno odobranje.) Samo teoretično priznavanje katoliških načel, ako se jih dejansko ne izvršuje, je brez vsakršne vrednosti. (Klici: Tako je!) Saj v besedi celo cigan ni zoper poštenost in niti tat iz navade ni zoper tujo lastnino, v praksi pa vendar eden goljufa in drugi krade, kjer le more. (Bučna veselost.)

Naše krščanstvo mora biti iskreno resnično, praktično. Le potem bo tudi zmagosno. (Klici: Tako je!) Tudi Kristus svojih naukov ni samo z besedo učil, temveč jih je z lastnim zgledom podprl in celo zanje svoje življenje dal. In njegovi učenci so svoje prepričanje tudi s svojo krvjo zapečatili.

Kaj nam torej pomaga pridigovati na primer boj proti liberalizmu, svariti ljudstvo pred pogubnostjo liberalizma, če pa v danem slučaju na svoj program pozabimo in brez vsake potrebe temu istemu liberalizmu mi sami spletemo venec čisto nezasluzenega in nepričakovanega zmagoslavja? (Odobranje.) Čemu se zbiramo na katoliških shodih, čemu govorimo o praktičnem krščanstvu, čemu sklepamo resolucije, če potem vendar vsak stori, kar sam hoče? (Dolgotrajno odobranje.)

So gotova načela, ki se morajo brezpogojno spoštovati, četudi stane težkih žrtv. (Dobro-klici in ploskanje.) Tudi v javnem življenju. In tu še prav posebno. Tega se moramo zavedati vsi, pred vsem pa voditelji naroda. (Odobranje.) Kajti čim višje je drevo, tem večja je njegova senca. Čim višje je kdo v javnem življenju stoji, tem večja je njegova odgovornost, kajti tem večji je vpliv njegovega dobrega zgleda, pa tem nevarnejše tudi pohujšanje, ki ga utegne s svojimi dejanji dati zaupajočemu ljudstvu. (Dolgotrajno odobranje.) Delajmo torej dobro katoliško politiko, ki se od goljufivega političnega katoličanstva tako razlikuje, kakor prava svetost od svetohlinstva. (Ponovno odobranje.) In ne bojujmo se samo v katoliški uniformi, ampak tudi s katoliškim orožjem! (Odobranje.)

Tudi mladini besedo!

Gospoda moja! Če se včasih v kakih vprašanjih, zlasti osebnih ali taktičnih ne strinjamo, to še ni nobena nesreča. Nasprotno! Quot capita, tot sensus! Več glav več ve! Da smo le v načelih edini, vse drugo je nebitveno. (Dobro!) Saj v vseh rečeh niti papež ni nezmotljiv! Pustimo, da v stranki vsak svojo pove, dajmo priložnost za iskren in odkritosrčen razgovor vsem tistim, ki so že poklicani (odobranje) ali bodo najbrž poklicani ali pa se morda samo čutijo poklicane, igrati vlogo v javnem življenju (veselost); dajmo jim priliko, da z nami skupno mislijo, se skupno posvetujejo, skupno delajo, skupno trpe in tudi skupno zmagujejo. (Viharno odobranje.) Zlasti podjetna, idealizma polna mladina, ta up in bodočnost naroda, mora priti do svoje pravice! (Velikansko odobranje.) To je v nujnem

interesu stranke same, v interesu kontinuitete njenega dela in njenih tradicij. (Odobrovanje.) Skupni posvet rodi skupno delo, skupno delo pa ustvarja šele pravo, iskreno prijateljstvo. Tako zasiguramo stanoviten obstoj svoji katoliški stranki, in potem tudi ne bo sovražnik žel tam, kjer smo mi — sejali! (Dolgotrajno, ponovno odobrovanje.)

Slavni zbor!

Rekel sem preje, da v letošnjem Konstantinovem jubilejnim letu praznujemo tudi 1600letnico zmage človeških pravic, zmage osvobojenja človeštva iz spon poganškega svetovnega naziranja. (Odobrovanje.)

Enakopravnost — katoliško načelo.

Poganstvo ni poznalo nobene ravnopravnosti. Enakopravnost mu je bila neznan pravni in etični pojem. Vladal je gol egoizem. Pri Rimljanih je vžival polne državljanske pravice samo »rimski purgar« (veselost), ki se je tudi imel za edini državoohranjujoč element kakor naši Nemci in Mažari. (Viharno odobrovanje.) Grku so bili vsi negrški narodi barbari, in tudi judi so bili ekskluzivni.

Tu je nastopilo krščanstvo s svojim temeljnim naukom, da smo vsi ljudje enaki (burno odobrovanje), da vsi izhajamo od istih staršev in da smo vsled tega enakopravni dediči ne samo greha teh skupnih staršev, ampak tudi vseh pravic, ki so logični in naravni postulat enotnosti pokoljenja človeškega rodu. (Velikansko odobrovanje.)

S tem je bil neposredno v srce zadet poganški kapitalizem, ki je slonel na suženjstvu, kakor moderni kapitalizem sloni na borzi in njenih vrednostnih virih. Cerkev je pričela boj za emancipacijo sužnje in ga je vodila do popolne zmage. (Ploskanje.)

In kar je Cerkev posamezniku priznavala, tega ni odrekala oni skupini posameznih individuvov, ki jih radi krvnega sorodstva in istega jezika narod imenujemo. (Odobrovanje.) Zato je bil v srce zadet tudi poganški nacionalizem. (Viharno odobrovanje.)

Vera nas uči, da je bil prvotno en sam jezik in da je Bog skupno govorico šele potem zmedel, ko se mu je Adamov rod očitno začel upirati in je svoji upornosti hotel postaviti velikansk spomenik, ki naj bi segal do neba.

Različnost jezikov je tedaj posledica greha, pa vendar so vsi jeziki božje delo in zato so dobri, kajti hudobija in greh sta bila le povod njihovega postanka. (Odobrovanje.)

In ko je Bog jezike zmedel, ni ustvaril nobenega privilegija med njimi (dolgotrajno odobrovanje in viharni živijo-klici) in ko je nad apostole poslal Svetega Duha, da bi mogli izpolniti svojo misijo: »pojdi in učite vse narode!«, je s tem eksistenčno upravičenost vseh narodov in vseh jezikov slovesno priznal in vse jezike enakomerno posvetil! (Odobrovanje in burni živijo-klici.) Zato sme po pravici apostol narodov izjaviti: Tu ni ne Žid ne Grk, ampak vsi so eno v Jezusu Kristusu; en Bog, en oče vseh, en Gospod, en krst! (Odobrovanje.)

Ako nam je Kristus zaukazal, da moramo svojega bližnjega ljubiti kakor sami sebe in ljubiti celo tiste, ki nas sovražijo in preganjajo, tedaj nam gotovo ni samo dovolil, ampak zaukazal, da moramo enako ljubiti tudi narod svoj! (Burno odobrovanje.)

In ako nam je Kristus v usmiljenem Samaritanu postavil ginljiv zgled prave, iskrene požrtvovalne ljubezni do bližnjega drugorodca, tedaj smemo v tem videti naravnost poziv in ukaz k samaritanskemu delu na bolnem telesu svojega lastnega naroda! (Ploskanje in klici: Živio dr. Brejc!)

Po pravici se sme torej trditi, da narodnost v krščanstvu ni nič izgubila, marveč jo je Kristus izpopolnil in odrešil, ker je z besedo in dejanjem pokazal, kako se narod in narodnost sme in mora ljubiti! (Mahnič.) — (Odobrovanje.)

Samo nevedneži in puhloglavci ali pa zlobneži morejo torej trditi, da je Cerkev narodnosti nasprotna, da dober katoličan ne more biti dober narodnjak. (Odobrovanje.) Ravno nasprotno je res. Ravno Rimu, ravno katoliški Cerkvi se imamo zahvaliti za načelno priznanje ravnopravnosti vseh naro-

dov. Katoliška Cerkev ni sovražnica nobenega naroda, ne narodnega mišljenja in navdušenja, ona je vsem narodom enako pravična, enako ljubeča mati in varuhinja, ona je nasprotnica samo malikovanja narodnosti, neopravičenega, drugim krivičnega narodnega fanatizma. (Dolgotrajno, burno odobrovanje.) In zato ji moramo biti hvaležni zlasti mali narodi kakor je naš. Kajti ravno nekrščansko pojmovanje narodnosti od strani naših narodnih sosedov je vzrok našega žalostnega narodnega položaja. (Odobrovanje.) Prav zaradi tega sta pri nas boj za trobojnico in boj za sveti križ tako tesno, nerazdružljivo zvezana. (Burno odobrovanje.) Zlasti na severni meji! Tu je boj za naš obstanek hkrati boj zoper prodrimsko gibanje, zoper pogubonosno delovanje raznih protestantovsko-klerikalnih falsse »obrambnih« društev in organizacij, ki jih vse vodi in goni v prvi vrsti sovražstvo zoper katoliško Cerkev. (Viharno odobrovanje.)

Naš boj na meji — boj za križ.

Mi graničarji, ki stojimo v prvih vrstah v boju za našo narodno dedščino, smo dejansko obenem tudi pravi križarji, bojevniki za križ častni, za naše verske svetinje! (Odobrovanje. — Klici: Živio koroški Slovenci! Živio dr. Brejc!)

To dejstvo se dostikrat prezre, zlasti ga ne uvažujejo dosti drugorodni katoliki, ki naš narodni boj gledajo preveč skozi motna očala enostranskega nacionalizma. (Klici: Res je!) Zato ne vidijo ali pa nočejo videti, da mi ne napadamo tuje narodne posesti (odobrovanje), ampak da se mi samo branimo; da ne vpadamo v tuje pokrajine, niti v tiste ne, ki so morda še pred kratkim bile naša narodna last, ampak da se omejujemo zgolj na brambo naše sedanje posesti; da ne rogovilimo med drugorodci, da jim ne vsiljujemo svojega jezika, da povsod tudi tam, kjer smo v pretežni večini, skrbno spoštujemo njihove pravice; še več, da jim brez potrebe priznavamo celo privilegije in tako čestokrat vsaj na videz sami dokumentiramo svojo manjvrednost in sami vzpodbujamo tudi šovinizem k novim napadom na našo narodno posest! (Viharno ploskanje.)

Je to katoliško?

Tega vsega ne vidijo zlasti nemški katoliki, kakor tudi nočejo videti, kaj vse počenjajo Nemci med nami! (Ploskanje.) Ne vidijo, kaj vse se godi z ubogo slovensko dečo po naših obmejnih učilnicah-mučilnicah, kjer se slovenske dece niti slovenskega alfabeta ne uči iz bojazni, da če bi se otroci slovensko brati naučili (ploskanje in klici: Škandal!) da bi potem čitali tudi knjige Družbe sv. Mohorja in mesto luteranske »Bauernzeitung« brali »Mir«, »Slovenca«, »Stražo«, »Domoljuba«, »Novi Čas« »Slov. Gospodarja« in druge katoliške liste. Kakšno je v naših uradih? Kje so slovenski uradniki? Kako se postopa z ubogim ljudstvom, ki ne zna ali noče govoriti tujega jezika? Slovenske zastopnike se kaznuje, ako hočejo pri sodiščih slovensko govoriti, slovenske kmete se zapira, ker zahtevajo vozne liste v svojem jeziku! (Viharno ogorčenje, klici: Škandal: Koroški vilajet!) Kljub razpravam v državnem zboru, kljub večnim pritombam smejo nadute nemške frajle na celovškem kolodvoru nemoteno norce briti iz slovenskega potujočega občinstva! Ali ni to škandal brez primere! (Ponovno ogorčenje.) Celu na polju samoizobrazbe in gospodarske samopomoči se nam vežejo roke: Kaj se počenja z našimi vrlimi Orli! Njihove rdeče srajce vplivajo na gotove ljudi kakor na znano štirinogato domačo žival. Orlovski in sokolski kroj nositi je prepovedano, ker ni »landesüblich«. (Tu se vzdigne vihar ogorčenja. Klici: Pravi škandal!) C. kr. deželna vlada koroška! Ti imaš drugod posla zadosti in pusti naše Orle, da mirno razvijajo svoja krila nad slovenskim Korotanom! (Viharno odobrovanje.)

Deželni kulturni svet v koroškem vilajetu (odobrovanje) se celo pri licenciranju in premiranju bikov ne pozabi zanimati za narodnost njihovih lastnikov! (Ogorčeni vzkliki.) Itd. itd. brez konca in kraja! In že gredo naprej in si prisvajajo pravico nastavljanja duhovnikov po Slovenskem tisti, ki sami cerkve nikdar od znotraj ne vidijo, očitni brezverci, z grožnjo, da sicer odpade-

jo, ko so v svojem srcu že davno odpadli (Klici: Oho, škandal!), ljudje, ki imajo drzno čelo, škofu v obraz se laskati kot dobri katoličani in mu prirejati celo slovesne sprejeme, zraven so pa skrivaj prijatelji protestantovskega pastorja in njegovi agitatorji.

Zoper tako vtikanje v notranje cerkvene zadeve od strani mrtvih udov katoliške Cerkve moramo najodločneje protestirati! (Viharno odobrovanje, ki se dolgo noče poleči.)

O vsem tem naj bi zlasti nemški katoliki razmišljali, če je vse to prav, če je vse to krščansko in če je dovoljeno, da tako propagando podpirajo tudi pristaši stranke, ki se imenuje »katoliška«. (Odobrovanje.)

Staro suženjstvo.

Slavni zbor! Z žalostjo moramo konstatirati, da je inteligenca nemškega naroda na potu nazaj v poganstvo. (Klici: Žalibog! Res je!) To odseva popolnoma jasno od takozvanega obrambnega dela Nemcev ob jezikovnih mejah. Nemški narod pada nazaj v ono narodopsihološko razpoloženje, v kojem se je nahajal v prvih stoletjih srednjega veka, ko je prvič prišel v ožji stik s slovenskimi pleteni. Zanimivo je, kaj piše o tem nemški zgodovinar Gfrörrer. On priznava, da so Nemci s Slovani podjarmljenih pokrajin postopali kakor Portugalci, Holandci in Angleži z zamorci v 17. stoletju. Raztrgali so rodbinsko življenje, po poljubnosti so ločevali moža od žene, otroke od staršev; najhujše suženjstvo je bilo sojeno vsem. Kronist Tietmar popisuje kosanje škofije Merseburg z značilnimi besedami: posestvo škofije se je razdelilo, kakor se razdeli na prodaj postavljeno slovansko družino. — Iz časa vojvode Henrika (948. leta) imamo postavbo o sužnjih. Gorje mu, ki je sužnja pod svojo streho sprejel ali mu dal varstvo; moral je lastniku plačati funt zlata in ako je bil uradnik, je sploh izgubil še svojo službo, in če je bil oskrbnik, dobil jih je še sam štirideset z bičem! Potem govori ta postava o tatovih in izobčenih ljudeh in v tej zvezi dekretira: Sclavi etiam ejusdem coadunationis districtioni subjaecant aut exterminantur! Slovani so torej sužnji, vsak mora imeti gospodarja, če ne se ga iztrebi kakor divjaka!

Obnovljeno suženjstvo.

Gospoda moja! Ali se ne obnavlja v gotovem zmislu danes pred našimi očmi pred tisočletna zgodovina naših pradedov? Ali se ne skuša tudi danes soditi nas po drugem manj vrednem pravu? Ali se ne smatrajo nemški sosedje tudi danes še kot naši gospodarji? Ali se ne skuša tistih, ki svojega tilnika nočejo vtakniti v tuji jarem, z brutalno silo ali pa z zvijačo ugonobiti? Exterminantur! Iztrebiti je treba slovenstvo — ta klic se razlega dandanašnji po celi naši jezikovni meji! (Klici: Nikdar! in pritrjevanje.)

To je očitni povratek v poganstvo kot posledica protestantizma v zvezi z blazno Nietzschejevo filozofijo o gosposki morali in o nadčloveku, s kojo je zopet zbudil stare poganške instinkte. Nietzsche je danes nemški evangelist, ki oznanja brezobzirno tepanje slabejšega, ki kolne Kristusa in Cerkev, ker slabotne podpira in brani, ki celo plemensko izbiro priporoča, da bi ustvaril nov rod, gosposki rod novodobnih Titanov, ki naj bi svet podjarmili. (Burno pritrjevanje.)

To so moralni temelji nemškonacionalnega fanatizma. Iz teh korenin poganja nemški »Jugendbund«, sta zrastle »Südmarka« in »Schulverein«. (Pitrjevanje.)

Temu primerna so tudi sredstva te propagande. Nobeno sredstvo ni premalenkostno, nobeno preizkотно, samo da služi uničenju ali vsaj ponižanju Slovencev!

To je pravi uničevalni boj, podoben onemu, s kojim so Angleži uboge Indijance moralno in telesno uničili, da so se potem mogli njihove zemlje polastiti. Kar se s surovo silo in zvijačo ne doseže, dokonča tudi pri nas jeruš, ki je žalostni simbol te kulture! (Viharno pritrjevanje.)

Vendar pa kot pravičen človek ne obdolžujem velikega nemškega naroda vseh neskončnih krivic, ki se jih v njegovem imenu prizadeva našemu ubogemu slovenskemu narodu (dobro-klici), ampak vsa krivda zadene one znane klike, ki sicer

bombastično v imenu nemškega naroda govore, pa so le »falsi procuratores« njegovi, ki ne samo dobre, spravoljubne elemente v lastnem narodu, ampak tudi javne oblasti terorizirajo in so tako edine krive, da se ne najde modus vivendi med sosedi, ki so v tolikem oziru drug na drugega navezani. Le tem zdrážbarskim klikam velja tudi naš neizprosni boj, ne pa narodu nemškemu. (Burno odobravanje.)

Zadoščenje slovenski duhovščini.

Ali ni vsakega kristjana dolžnost, temu nekrščanskemu protikulturnemu divjanju ustaviti se z vzemi silami? Ali slovenska duhovščina ne izvršuje samo svoje stanovske dolžnosti, ko se tega boja udeležuje v prvih vrstah? Kateri katoličan jo bo grajal radi tega? Ali ne zasluži marveč ne samo neskončne hvaležnosti od strani svojega naroda, ampak tudi vzpodbude in podpore od strani onih, ki so v prvi vrsti poklicani, čuvati nad interesi svete Cerkve in jih braniti proti vsakomur! (Viharno odobravanje.)

Kristus obsoja.

Ako si v kakem vprašanju nisi na jasnem, vprašaj se, kaj bi bili storili v tem slučaju apostoli? Jaz vprašam, kaj bi storili apostoli, ako bi danes med nami živeli? Kaj bi storil Kristus sam? Kaj bi rekel Kristus razmeram v tistih naših šolah na jezikovni meji, kjer gre nestrpnost tako daleč, da celo slovenske katekizme pobira in da morajo celo otroci-začetniki, ki še nobene besede tujega jezika ne razumejo, celo šolsko molitev blebetati v edinozveličavni nemščini; kjer se na vse mogoče načine v otroška srca vceplja gnjev do lastnega rodu in jezika, nasprotno pa se jih uči uprav malikovati tujo, pogansko narodno zavestnost; kjer se brezmišlno iz mladih src ruje najblažje korepine, iz kojih naj bi pognali zavednost in značajnost? (Dolgotrajno odobravanje.) Kaj bi k temu rekel On, ki je izgovoril strašne besede: »Kdor enega teh malih pohujša, bi mu bilo bolje, da bi se mu obesil mlinski kamen na vrat in bi se potopil v globočino morja!« Ali bi On, ki je nekoč z bičem izgnal iz templa barantače, ne vzel zopet trikrat pletenega biča v roke in bi šel nad razne hlapce hudičeve, ki dandanašnji z dušami nedolžnih otrok uganjajo umazane nacionalne kupčije! (Odobravanje, ki se dolgo ne poleže.)

In kako je Kristus sam apostrofiral farizeje, ki so tudi samo svoje judovstvo pripoznavali in se silno trudili, da bi vse narode obrezali in pojudili? Zaklical jim je: »Gorje vam, pismarji in farizeji, hinavci!« (Odobravanje.) Morje in zemljo prehodite, da pridobite enega, kateri se pojudi; in ko se je pojubil, naredite iz njega peklenškega sinu, dvakrat hujšega od sebe!« (Burno odobravanje.)

Ali je mogoče ostrejšje karakterizirati, groznejše obsoditi umetno, nasilno raznarodovanje in prokleti sad njegov, renegatstvo?! Kristus sam mu je pritiskal Kajnovu znamenje na čelo in ga je obsodil, da strašnejše ni več mogoče!

Naj zadostuje. Hitim h koncu!

Mislím, da sem dokazal, da je boj za obrambo našega naroda proti krivičnim napadom pravično, bogozasluzno delo, boj za zmago krščanskih načel, in da je zaradi tega sleherni izmed nas, od voditeljev gori in doli do zadnjega gorskega pastirja, dolžan, v svoji vesti dolžan, vse svoje moči zastaviti za obranitev svojega naroda. (Odobravanje.)

S tem ne služimo samo Bogu in svojemu narodu, ampak tudi državi, ki ji vzgajamo dobre, značajne državljane (odobravanje) in ne v zadnji vrsti dinastiji (odobravanje), ki jej vzgajamo zveste, požrtvovalne patrijote, oni dinastiji, ki je Slovenci in Hrvati še nikdar nismo izdali (viharno odobravanje), ki smo zanjo prelili že potoke junaške krvi, in ki za to, kar smatramo za svojo patrijotično in krščansko dolžnost, niti ne pričakujemo in ne zahtevamo, da bi nas kak cesarski namestnik še posebej pohvalil ali zaradi tega celo glorificiral kot državo ohranjujoč element kath exohen. (Burno pritrjevanje in ploskanje.) Naš patrijotizem izvira iz ljubezni in prepričanja in je zaradi tega zastoj! (Odobravanje.) Kar zahtevamo, je samo pravica tudi za nas, je enako-

pravnost z drugimi, s katerimi nosimo ista bremena. (Odobravanje.) Mi zahtevamo samo, da se z nami postopa krščansko, da tudi v javnem življenju zopet pridejo do veljave krščanska načela. (Odobravanje.) Zlasti tudi v narodnostnem vprašanju. Potem smo brez skrbi za usodo svojega naroda. Kajti krščanstvo hrani v sebi ono čudodelno formulo, ki edina more zopet mir napraviti med narodi in ki se glasi: »Ljubi svojega bližnjega kakor sam sebe« in »Kar ne želiš, da bi se tebi zgodilo, tudi ti drugemu ne stori«. V teh skromnih besedah je zapopadene več državniške modrosti, kakor je je v vseh kabinetih evropskega koncerta kdaj bilo in je kdaj biti more. (Dvorana buči ploskanja in vzklikov.) Kajti to je božja formula, od Boga samega dana formula za spravo narodov! Ta edina je v stanu razrešiti gordijski vozleži zamotanega narodnostnega vprašanja. Zato kličemo: Nazaj h Kristusu, nazaj pod zastavo svetega križa in vse drugo nam bo navrženo!

Vihar odobravanja, vzkliki: Živio dr. Brejč! Živili koroški Slovenci! je trajal dolgo časa. Takega navdušenja še nikdar nismo videli. Zborovalci so napravili govorniku pristrčne ovacije. Ko se je čez dolgo časa vihar odobravanja polegel, je izpregovoril g. dr. Jankovič:

»Iskreno zahvaljujem govornika za njegove iskrene besede, ki so šle njemu iz srca in nam do srca. Zato bo gotovo vzbudil splošno zanimanje za slovensko narodnost na Koroškem, za to punčico na našem narodnem telesu.«

Ves katoliški shod je pod vtisom govora g. dr. Brejca.

Odsek S. K. S. Z.

Msgr. V. Podgore poroča o Družbi sv. Mohorja. Petdeset let je minulo, odkar sta ta zavod ustanovila Slomšek in Einspieler. S preroškim duhom sta gledala v bodočnost v dobi, ko še nikdo ni mislil, da pride čas, ko bo delavec, ki hodi v tvornico, imel v žepu svoj časnik in si bo potnik na kolo dvoru kupoval knjig, da ne zamudi dragega časa. Ustanovila sta Družbo sv. Mohorja. O tej ustanovi veljajo svetopisemske besede: »Hodili so sejavci v solzah, potem pa so prišli radostni po svoje snopje.« Društvo je hiral, dokler se ni po desetih letih prelevilo v cerkveno bratovščino. Šele od leta 1860 je začela družba rasti in danes nabira ves slovenski narod iz te setve zlatega snopja.

Delovanje družbe se lahko tu presoja z dveh strani: kvalitativno in kvantitativno. Kvalitativno: Družba dobiva dovolj spisov, in odbor more sporočati, da nobenega dobrega spisa ni odklanjal. Odbor si prizadeva, izbirati najboljše, a mogoče je, da se danes sprejme kak spis, pozneje pa pride boljši, ki se ga ne more več sprejemati, ker ni več prostora. Družba je prisiljena v Prokrustovo posteljo. Udje dajejo dve kronci, in s temi se mora delati. Za dve kronci pa se ne more ustreči vsem. Če potem prihaja iz družbine tiskarne kak spis srednje vrednosti, naj se ga ne kritikuje krivično. Kritiki naj povedo svoje mnenje, ali naj tudi naglašajo vrline spisa. Krivična kritika pisatelja žali in boli. Kdo ni že čutil, kako človeka boli javna, osebna kritika v kakem časniku? Pisatelj pa ima nežnejše čutenje kakor drugi ljudje.

Kar se tiče množine, je družba navezana na svoje šestere knjige. Več jih za dve kroni ne more dati; letnega doneska se tudi ne more zviševati in dodajati sedme knjige. S tem se nabiranje udov v župnijah, ki jih imajo tisoč in več, izpremeni v mučeništvo.

Odbor rad sprejema vsakateri nasvet kot poverjenik slovenskega naroda v tem prevažnem slovstvenem zavodu, narod pa in njegovi zastopniki se prosijo, naj podpirajo to družbo, da bo naprej rastla in cvetela, kakor doslej.

Članek slovenskih učiteljev.

Ogorčenje koroških Slovencev proti neolikanemu oboju pri železnici, posebej pa na celovškem kolodvoru, narašča dan za dnem, vzkipel pa je ogorčenje nad postopanjem c. kr. dež. šol. sveta s slovenskim učiteljstvom. Tako postopanje se ne smatra kot kazni značajnega slov. učiteljstva,

kazen je to za nedolžno ljudstvo, kazen, ki se nikakor ne more drugače kvalificirati, kakor da smo kaznivi, ker smo Slovenci. Kako se je postopalo pri nastavljanju nadučitelja za Globasnico, kako se ravna s št. Lenartom pri Sedmih studencih! Zakaj se razpisujejo službe, ako se sama oblast ne ravna po zakonitem pravu. Vnebovpijoči čin pa je nastava nadučitelja za Grabštanj. Na tisti štirirazredni šoli je najmanj 96% slovenskih otrok, kateri od doma ne znajo prav nič nemško. Kakor otroci, tako tudi starši ne znajo nič ali vsaj po večini ne pravilno nemško. Tu gre in nastavi slavni c. kr. deželni šolski svet pristnega, polnokrvnega Nemca, ki niti ne zna ne jezika otrok ne staršev, med katerimi ima delovati.

Ta čin je udarec v obraz slovenskemu narodu, udarec vsej pedagogiki, udarec vsaki zdravi pameti in razumnosti. Ali se bo s Slovenci tako res tako dolgo ravnalo, da se bo narod zbral pred palačo namestnika našega presvitlega cesarja in mu pove javno in glasno svoje mnenje. Ali bo treba res še naglašati, da smo tudi mi Avstrijani in davkoplačevalci, da doprinašamo najboljše krvni davek, da imamo ogromne dolžnosti, a niti toliko pravice, da bi smeli biti to, kar nam srce in značaj velita, da bi smeli biti značajni Slovenci. Zahtevajmo, naj se naši otroci izobražujejo na pravni podlagi in po zdravi pameti, da bodo iz njih značajni, pošteni in patriotični Avstrijani. Zahtevajmo, naj nam oblast poskrbi učitelje in uradnike, kateri so iz naroda, značajni in pošteni. Odklanjamo pa odločno renegate, pijance in rogovileže.

To naj napravi, potem pa bo mir v deželi!

Raznoterosti.

Javna zahvala. »Slovenska kršč. - soc. zveza za Koroško« si šteje v prijetno dolžnost, da javno izjavlja svoje zadoščenje nad krasno uspelim pohodom koroških Slovencev v Ljubljano o priliki jugoslovanskega katoliškega shoda. Zahvaljuje se pristrčno glavnemu pripravljalnemu odboru za točno in vzorno postrežbo v vsakem oziru. — Posebno mora hvaležno imenovati gosp. Štefeta, urednika Slovenca, ki je neumorno in neutrudljivo pomagal, da se je koroška skupina tako izvrstno posrečila. — Korošci smo bili nad katoliškim shodom silno vradoščeni. Ljubljana nas bo še večkrat videla!

Koroški vilajet.

O priliki jugoslovanskega katoliškega shoda je izšla zelo aktualna knjiga pod imenom: »Aus dem Wilajet Kärnten«. Ta knjiga opiše križev pot in Kalvarijo koroških Slovencev in vsak Jugoslovan si bo štel v dolžnost, pazljivo brati to jako temeljito delo. Cela Avstrija naj iz te knjige spozna, da imamo v Avstriji res vilajet! Knjiga je pisana v nemščini, da si Nemci lahko v svojem jeziku ogledajo svoje delo in svoje uspehe! Knjiga se dobi v Katoliški tiskarni v Ljubljani in pri tajništvu slov. katol.-političnega društva, Pavličeva ulica, Celovec.

Književnost.

Prejeli smo sledeče knjige:

Starogorski: **Junaki svobode.** Osem lepih povestic in črtic iz balkanske vojne obsega knjižica, ki je izšla v založništvu »Slovenskega Ilustrovanega Tednika«, in sicer: »Za križ častni in svobodo zlato«, »Šumi Marica . . .«, »Bela roža«, »Usmiljenka«, »Onam, onamo«, »Na straži«, »Gojka kliče . . .« in »Na polju bojnem«. Broširan izvod stane 2 K, vezan 3 K 40 vin.

Avgust Šenoa: **Kletva.** Znamenit roman slovitega hrvatskega pisatelja. Hrvatska »Pučka prosvjeta« je izdala ta roman v ljudski izdaji, slovenski prevod pa je oskrbel Starogorski. — Knjižnicam in ljubiteljem lepih knjig in povesti obe tukaj navedeni knjigi toplo priporočamo. Dobivata se pri upravnistvu »Slovenskega Ilustrovanega Tednika« in v vseh knjigarnah. — Broširan izvod stane 1 K 40 vin., vezan 2 K 10 vin.

Slovenci, podpirajte „Mir“ z inseriranjem!

Hranilno in posojilno društvo v Celovcu

uraduje vsak dan, izvzemši nedelje in
praznike, od 10. do 12. ure dopoldne.

Varno naložen denar; najugodnejši kredit za posestnike.

Loterijske številke.

Gradec, 20. avgusta: 80 64 45 9 41
Linc, 23. avgusta: 48 52 58 51 84

Tržne cene v Celovcu

21. avgusta 1913 po uradnem razglasu:

Blago	100 kg				80 litrov (biren)	
	od		do		K	v
	K	v	K	v		
Pšenica	21	—	22	38	13	70
Rž	19	—	21	13	11	85
Ječmen	—	—	—	—	—	—
Ajda za seme	—	—	—	—	—	—
Oves	19	—	21	43	7	11
Proso	—	—	—	—	—	—
Pšeno	—	—	32	16	20	—
Turščica	—	—	—	—	—	—
Leča	—	—	—	—	—	—
Fižola rdeča	—	—	—	—	—	—
Repica (krompir)	6	60	—	—	3	—
Deteljno seme	—	—	—	—	—	—
Seno, sladko	8	60	10	50	—	—
„ kislo	6	—	8	50	—	—
Slama	4	50	6	—	—	—
Zelnate glave po 100 kos.	—	—	—	—	—	—
Repa, ena vreča	—	—	—	—	—	—
Mleko, 1 liter	—	24	—	28	—	—
Smetana, 1 „	—	60	1	20	—	—
Maslo (goveje), 1 kg	2	80	3	40	—	—
Sur. maslo (putar), 1 „	2	60	4	—	—	—
Slanina (špeh), pov. 1 „	2	10	2	30	—	—
„ sur. 1 „	2	—	2	20	—	—
Svinjska mast	2	20	2	40	—	—
Jajca, 1 par	—	16	—	20	—	—
Piščeta, 1 par	2	80	3	60	—	—
Race	—	—	—	—	—	—
Kopuni, 1 par	—	—	—	—	—	—
30 cm drva, trda, 1 m ²	3	—	3	60	—	—
30 „ „ mehka, 1 „	2	50	3	10	—	—

Živina	Počrez	100 kilogr.				Prignalo	Prodalo
		živa		zaklana			
		od	do	od	do		
Konji	—	—	—	—	—	—	
Biki	—	—	—	—	—	—	
Voli, pitani	—	—	—	—	—	—	
„ za vožnjo	400	460	—	—	8	4	
Junci	230	400	—	—	4	3	
Krave	180	500	70	74	60	36	
Telice	136	150	—	—	2	2	
Svinje, pitane	—	—	—	—	—	—	
Praseta, plemena	16	64	—	—	300	220	
Ovce	15	17	—	—	8	8	
Koze	—	—	—	—	—	—	

Odvetnik Dr. Ivan Kimovec

ima sedaj svojo lastno pisarno
Trst, Piazza Caserma št. 5
prvo nadstropje v hiši turškega
konzulata napram vojašnice.

V zalogi tiskarne Družbe sv. Mohorja v Celovcu

je izšla knjiga:
**Slovensko-nemški in nemško-slovenski
slovarček.**

Sestavila dr. J. Sket, c. kr. vl. sv., in
Št. Podboj, c. kr. prof.

Gena v prt vezani knjigi je K 240,
po pošti K 250. Dobi se v vseh
knjigarnah.

V zalogi Družbe sv. Mohorja v Celovcu

je nanovo izšla knjiga:

Kristusovo življenje in smrt

v premišljevanjih in molitvah.

Poleg Gašparja Erharda za Slovence
priredil Štefan Kociančič.

Dva dela, druga izdaja.

Cena: Mehko vez. K 6.—, za družnike
K 4.40, po pošti franko K 1.— več. —
V dva dela trdo vez. z usnjatim hrbtom
K 9.20, za družnike K 6.80, po pošti
franko K 1.— več.

! 500 kron !

Vam plačam, če moj
uničevalec korenin „**Ria-balzam**“
ne odstrani brez bolečin Vaših kurjih oces, bradavic,
trde kože v 3 dneh. Cena lončku z jamčujočim pi-
smom 1 K. Kemy, Košice (Kaschau), I, poštni pre-
dal (12/829) Ogrsko.

VINO Vipavsko belo, Istrski
teran, Opolo, Tirolec,
rdeč, sladka vina, Muškato,
Refoško, krvna vina. Prodaja na debelo
in na drobno.

IVAN HOCHMÜLLER, Beljak, Peraustr. 1.

Edino slovensko narodno trgovsko-obrtno podjetje

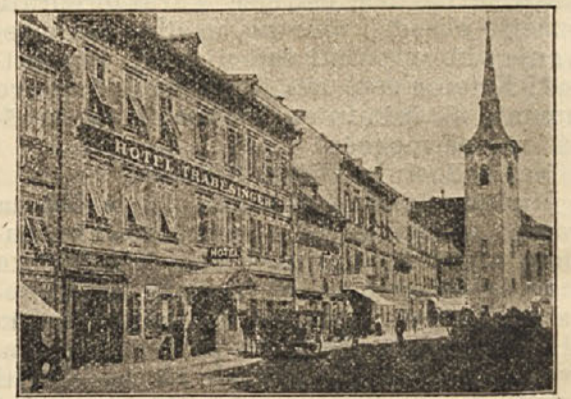
Hotel Trabesinger

v Celovcu, Velikovaška cesta št. 5.

Podpisana voditeljica hotela **Trabesinger** se vlijudno priporoča vsem velenjenim slovenskim in slovanskim gostom-potnikom, ki prenočujejo ali za več časa ostanejo v Celovcu. V hotelu se dobe lepe, snažne sobe po primerni ceni; nudi se izborna kuhinja in zajamčeno pristna in dobra vina iz Slovenskih goric. Na razpolago je tudi kegljišče poleg senčnatega vrta, pozimi toplo zakurjeno. V hotelu **Trabesinger** dobite vsak dan, posebno pa ob sredah zvečer, prijetno slovensko družbo. V poletnem času pričakuje na kolodvoru gostov domači omnibus. Slovenski potniki in rodoljubi, ustavljajte se samo v edini slovenski gostilni »Hotel Trabesinger« v Celovcu, kjer boste vedno dobro postreženi.

Za mnogobrojen obisk se priporoča voditeljica hotela

Alojzija Leon.

V zalogi Družbe sv. Mohorja v Celovcu

je nanovo izšla knjiga:

Življenje svetnikov in svetnic božjih.

Spisala dr. J. Rogač in M. Torkar.

Dva dela, druga izdaja.

Cena: Mehko vez. K 8.—, za družnike
K 6.—, po pošti franko K 1.— več. —
V dva dela trdo vez. z usnjatim hrbtom
K 12.—, za družnike K 8.80, po pošti
franko K 1.— več.

Podružnica Ljubljanske kreditne banke v Celovcu

Delniška glavnica K 8,000.000.

Rezervni fondii okroglo K 1,000.000.—.

Denarne vloge na
knjižice se obre-
stujejo po

4 3/4 %

od dneva vloge
do dneva vzdiga.
Rentni davek
plača banka sama.

Kolodvorska cesta 27, v lastni hiši.

Zamenjuje in eskomptuje izžrebane vrednostne papirje in
vnovčuje zapadle kupone.
Daje predujme na vrednostne papirje — Zavaruje srečke
proti kurzni izgubi.
Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavcije.
Eskompt in incasso menic. Borzna naročila.

Centrala v Ljubljani. Podružnice v Spljetu, Trstu,
Sarajevu, Gorici, Celju in ekspozitura v Gradežu.

Denarne vloge v tekočem računu obrestujejo se:

proti 30 dnevni
odpovedi po **5 %**

proti 60 dnevni
odpovedi po **5 1/2 %**